

Павлишин М.М.
студентка III курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету
Науковий керівник: *к.ю.н., доц., доцент кафедри*
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ
Ментух Н. Ф.

СКАСУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО КОДЕКСУ: ВАРТО ЧИ НІ?

З утворенням незалежної держави пов'язана ціла низка змін, особливо в законодавчій сфері. Це стосується насамперед прийняття 16 січня 2003 року Цивільного та Господарського кодексів України, які повинні були упорядкувати суспільні відносини і забезпечити правове регулювання реалізації потреб та інтересів громадян (слід зазначити, що до 2003 р. на території України діяв Цивільний кодекс УРСР, який регулював господарську сферу суспільства, поява Господарського кодексу - це нове явище для законодавчої бази). Та на жаль, це лише спричинило появу нових проблем, колізій у законодавстві та ряд конфліктів серед науковців, тому що виникло питання застосування майже аналогічних нормативно - правових актів. Так, можливо, слід скасувати Господарський Кодекс?

Це питання на сьогоднішній день є досить актуальним і більшість науковців сходяться на тому, щоб Господарський кодекс був скасований, адже за словами міністра юстиції Павла Павленка це забезпечить простоту і ясність правозастосування для усіх: юристів, суддів, бізнесменів тощо [4, с.5].

Також на думку експертів Мін'юсту, ГК містить «відтінок минулого»[3, с.35]. Це так звані радянські нормативно-правові норми, аналогів яким немає у європейському законодавстві, а так як українці почали процес модернізації та приєднання до європейської спільноти, це завадить міжнародним компаніям інвестувати у наш бізнес, зокрема їм заважає правова невизначеність і дублювання норм законодавства у сфері господарської діяльності.

Мінекології та природних ресурсів, Національний Банк України, Антимонопольний комітет теж наголошують на скасуванні положень ГК, оскільки він суперечить нормам спеціальних законів, відображає ті правові норми, які втратили чинність (обмеження монополізму, відповідальність суб'єктів господарювання за порушення антимонопольно-конкурентного законодавства) та не узгоджується з нормами окремих законів, зокрема тих, що стосуються ведення банківської діяльності.

До вищесказаного, потрібно додати ще те, що Цивільний Кодекс України у ч. 4 ст. 4 названий «основним актом цивільного законодавства» [1]. Це положення означає, що ЦК України є найбільш загальним актом у сфері приватноправового регулювання, отже має універсальний характер, тому може заповнювати усі прогалини застосування господарсько-правових норм (причому ГК підкреслює загальний характер норм ЦК і передбачає застосування його положень (наприклад

ст. 55, 56, 107, 133, 154-156, 162, 175, 179, 182, 193, 200, 202, 223, 262, 291, 305 тощо) [2].

Також слід зазначити, що застосування норм ЦК і ГК породжує ряд колізій. Наприклад, ГК і ЦК містять положення про фізичних і юридичних осіб як суб'єктів господарювання, крім цього ЦК розрізняє ще фізичних осіб, які не є суб'єктами підприємницької діяльності. Саме тут постає проблема застосування положень кодексів для регулювання приватноправових майнових відносин. Тому якщо це суб'єкти господарювання або учасники господарських відносин у розумінні ГК України (статті 2, 8, 23), то застосовуються положення ГК, якщо ж одним з суб'єктів цих відносин є інша особа, то повинні бути застосовані положення ЦК України. Також згідно з ч. 3 ст. 925 Цивільного кодексу України «до вимог, що випливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів)» [1]. У свою чергу ч. 5 ст. 315 Господарського кодексу України, встановлює, що «для пред'явлення перевізником до вантажовідправників та вантажоодержувачів позовів, що випливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк» [2]. Тож яким нормативно-правовим актом користуватися? Відповідь знайти важко, лише зауважимо, що якщо у відносинах перевезення бере участь фізична особа, то необхідно застосовувати норми Цивільного кодексу України, хоча це і так очевидно, а якщо сторонами є юридичні особи, то застосовуються норми Господарського кодексу України.

Ще одна проблема постає при визначенні грошових зобов'язань, наприклад, ст.ст. 189 і 198 ГК України передбачають, що грошові зобов'язання можуть виражатися тільки в національній валюті України, а ст. 256 ЦК України — допускає вираження грошових зобов'язань в іноземній валюті [1].

Питання позовної давності, незважаючи на свою важливість, також вирішити неможливо, оскільки згідно з ч. 3 ст. 925 Цивільного кодексу України «до вимог, що випливають із договору перевезення вантажу, пошти, застосовується позовна давність в один рік з моменту, що визначається відповідно до транспортних кодексів (статутів)» [1]. У свою чергу ч. 5 ст. 315 Господарського кодексу України, врегульовуючи порядок вирішення спорів щодо перевезень, встановлює, що «для пред'явлення перевізником до вантажовідправників та вантажоодержувачів позовів, що випливають з перевезення, встановлюється шестимісячний строк» [2]. Так яким нормативно-правовим актом користуватися, адже відносини між юридичними особами регулюються як Цивільним, так і Господарським кодексами України.

Однозначної відповіді ми теж не знайдемо, зазначимо лише те, що якщо у відносинах перевезення бере участь фізична особа, то необхідно застосовувати норми Цивільного кодексу України, а якщо сторонами є юридичні особи, то застосовуються норми Господарського кодексу України.

Колізія законодавчих актів відображається також і у дефініціях. Так, для прикладу ч. 1 ст. 191 ЦКУ відзначає, що «Підприємство є єдиним майновим комплексом, що використовується для здійснення підприємницької діяльності» [1], причому це нерухомий комплекс, тобто об'єкт права, а ч. 1 ст. 62 ГКУ вказує на те, що «Підприємство – самостійний суб'єкт господарювання» [2].

Підсумовуючи це все, можливо дійсно треба скасувати ГК? На нашу думку, це твердження є хибним. Чому?

По-перше, ЦКУ та ГКУ відрізняються предметом регулювання. ЦКУ відповідно до ст. 1 ч.1 регулює «особисті немайнові та майнові відносини (цивільні відносини), засновані на юридичній рівності, вільному волевиявленні, майновій самостійності їх учасників», а предметом регулювання ГКУ є відносини в сфері організації та здійснення господарської діяльності, при цьому ст. 4 ч. 1 ГК вказує, що «Не є предметом регулювання цього Кодексу: майнові та особисті немайнові відносини, що регулюються Цивільним кодексом України»;

По-друге, норми ЦКУ пов'язані з методом диспозитивності, а отже регулюють приватний сектор правовідносин. Господарське право на основі методу рекомендацій та методу владних приписів пов'язане із публічною сферою застосування. Це, наприклад, порядок участі держави й місцевого самоврядування у сфері господарювання, захист від монополізму, підтримка промисловості тощо [5].

По-третє, ГК регулює низку правовідносин, які не регулюються ні Цивільним кодексом України, ні іншими законодавчими актами (наприклад, господарювання підприємств різних форм власності, адміністративно-господарські санкції тощо) Лише завдяки цьому Кодексу встановлення високих або дискримінаційних тарифів визнається зловживанням монопольного становища на ринку (ст. 29), лише він регламентує інститут концесійної діяльності (гл. 40) та дає визначення фіктивної діяльності суб'єкта господарювання (ст. 55-1).

По-четверте, зважаючи на діяльність законодавчої гілки влади, на український бізнес чекає регресія та занепад, оскільки положення ГК потрібно буде порозміщувати відповідно до змісту по інших законодавчих актах, а ті статті, що залишаться перевести у нові закони, прийняття яких відкладеться на невизначений період.

Отже, ми вважаємо, що скасування Господарського Кодексу призведе до хаосу та невизначеності законодавства, до появи нової системи, яка не гарантує бути ефективною. ГК хоч не виконує необхідної ролі регулятора торгівлі, не є специфічним документом публічно-правових відносин, це лише основа для Кодексу регулювання господарської діяльності, який повинен бути в майбутньому, але все-таки положення ГК мають право на існування. Проте, слід зазначити, що не у чинній редакції. Господарський кодекс може стати ідеальним регулятором господарської діяльності. А тому, необхідно надалі вдосконалити господарське законодавство так, яке б адекватно відображало ті явища, які відбуваються в процесі розвитку ринкових відносин в економіці. Насамперед удосконалити норми ГКУ таким чином, щоб не дублювалися положення норм ЦКУ; та привести у відповідність акти чинного господарського законодавства до положень ГКУ.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // Офіційний текст / Міністерство юстиції України. – К.: Юрінком Інтер, 2017. – 464 с.

2. Господарський кодекс України. Прийнятий Верховною Радою України 16 січня 2003 р. // Офіційний вісник України. – 2017. – № 11. – Ст. 462.

3. Мельник Р. С. Адміністративно-господарське право як структурний елемент системи адміністративного права: зарубіжний досвід та національні особливості / Р.С. Мельник // Право і Безпека: науковий журнал. – 2010. – № 2 (34). – С. 34–37.

4. Скасування Господарського кодексу: [інтерв'ю з міністром юстиції України Павлом Павленком / записав І. Галушак] // Київська газета. – 2017. – 28 березня. – С. 4-6.

5. Шульженко Ф. П. Соціально-правова держава: сутність, проблеми політичної модернізації : дис. доктора юрид. наук : спец. 23.00.02 «Політичні інститути та процеси (політичні науки)» / Шульженко Федір Пилипович. – К., 2014. – 412 с.

Паляниця Т. А.

*студентка II курсу юридичного факультету
Тернопільського національного
економічного університету*

*Науковий керівник: к.ю.н., доц., доцент кафедри
конституційного, адміністративного
та фінансового права ТНЕУ*

Цимбалістий Т. О.

МЕХАНІЗМ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ ПРОКУРАТУРОЮ УКРАЇНИ

Високий рівень захищеності прав людини залежить від того, наскільки швидко розвивається держава в правовій сфері, наскільки високим є рівень демократичності, правової культури суспільства, рівень законності та правопорядку. Незважаючи на те, що права людини визначені і встановлені Конституцією, вони не завжди ефективно реалізуються та захищаються. В Україні механізм їх захисту здійснюється насамперед за допомогою державних органів. До таких органів відносяться суди, прокуратура, омбудсмен та інші. Зокрема, прокуратура має своїм завданням захист особистих, політичних, економічних прав людини і громадянина[5,с.124].

Проблему захисту прав людини прокуратурою досліджували Є.Блажівський, В. Омельчук, М. Баглай, П. Рабінович, О. Литвак, Н. Боднар, М. Якимчук та інші. У даній статті покладено за мету дослідити складові елементи проблеми правового механізму захисту прав людини прокуратурою України та вплив реформи на рівень захищеності прав людини.

Як в Україні, так і у інших країнах світу захист прав громадян є одним з найголовніших критеріїв, показником демократичності та правового розвитку. В цій статті захист прав розглядається не в повному обсязі, а прокуратурою зокрема. Це питання на даний час є актуальним для нашої держави, тому що нещодавно розпочалась реформа прокуратури України.

В нашій державі практично немає такого права, яке б не порушувалось. Кожного року зростає кількість випадків порушень прав людини та вчинення